

**PERJANJIAN PERDAGANGAN BEBAS MALAYSIA DENGAN NEGARA
KERJASAMA TELUK (GCC)
THE MALAYSIA FREE TRADE AGREEMENT WITH THE GULF COOPERATION COUNCIL
(GCC) COUNTRIES**

TAMAT SARMIDI, SANEP AHMAD DAN HAZWANI MUSTAFA KAMIL AZMIE

ABSTRAK

Kajian ini adalah bertujuan untuk mengkaji prospek Perjanjian Perdagangan Bebas (FTA) antara Malaysia dengan negara-negara Majlis Kerjasama Teluk (GCC). Model graviti digunakan untuk melihat kesan perdagangan terhadap pelaksanaan FTA dengan menggunakan data panel bagi tahun 2002 hingga 2007. Secara umumnya dapat dilihat hubungan yang positif antara jumlah KDNK negara-negara yang dikaji terhadap jumlah perdagangan Malaysia. Dengan mengambil kira FTA, kajian menunjukkan hubungan perdagangan Malaysia dan GCC adalah tidak signifikan. Manakala, pada umumnya jarak berhubungan negatif dengan perdagangan Malaysia. Kajian ini secara statistiknya gagal menunjukkan kesan positif untuk perdagangan barangan duahala jika FTA dilaksanakan antara Malaysia dan negara-negara GCC.

Kata Kunci: Prospek perdagangan Malaysia, negara Majlis Kerjasama Teluk, Pembentukan Perjanjian Perdagangan Bebas, Model graviti

ABSTRACT

This study aims to examine the prospects of the Free Trade Agreement (FTA) between Malaysia and the Gulf Cooperation Council (GCC) countries. The gravity model was used to determine the effect of trade on the implementation of the FTA using panel data for year 2002 to 2007. In general, there is positive correlation between GDP of the countries on Malaysian total trade. With regard to the FTA, the study shows the insignificant relationship between Malaysia and GCC trade. While, in general, the distance was negatively related to Malaysia's trade. This study failed to show a positive impact on the bilateral trade, if the FTA is implemented between Malaysia and GCC countries.

Keywords: Malaysia's trade prospects, Gulf Cooperation Council countries, establishment of free trade agreements, gravity model

PENGENALAN

Perdagangan antarabangsa merupakan nadi utama pertumbuhan ekonomi bagi Malaysia kerana ia merupakan salah satu faktor penting yang menyumbang ke arah pertumbuhan ekonomi Malaysia. Sejak tahun 2000 sehingga kini, perdagangan antarabangsa telah menyumbangkan lebih daripada 200 peratus kepada Keluaran Negara Kasar (KNK) Malaysia. Jumlah perdagangan antarabangsa pula berkembang pada kadar purata 7.2 peratus setahun daripada RM684.7 bilion pada tahun 2000 kepada RM967.8 bilion pada tahun 2005 (Rancangan Malaysia Kesembilan).

Keterbukaan sistem ekonomi ini menyebabkan Malaysia terdedah kepada turun naik ekonomi luaran. Pendedahan kepada peluang, ancaman dan kemelesatan ekonomi global akan memberi kesan langsung terhadap ekonomi Malaysia. Ini bermakna pembangunan ekonomi Malaysia amat dipengaruhi oleh persekitaran ekonomi global. Sebagai satu alternatif kepada pendedahan ketidakpastian persekitaran ekonomi global, perkembangan FTA merupakan salah satu daripada mekanisme untuk membuka pasaran asing bagi eksport Malaysia dan dijangka memberi kesan positif terhadap pertumbuhan ekonomi.

Pada era globalisasi ini, perjanjian perdagangan bebas seperti World Trade Organisation(WTO), North American Free Trade Agreement(NAFTA), ASEAN Free Trade Area (AFTA) dilaksanakan dengan bertujuan untuk melonggarkan syarat persaingan perdagangan dan pelaburan serta merendahkan harga

barangan keperluan pengguna. FTA dapat mewujudkan peraturan pentadbiran yang seragam dalam kerjasama perdagangan dua hala seterusnya dapat meningkatkan faedah dan kebajikan bagi negara-negara anggota yang terlibat.

Perkembangan FTA juga dapat membantu pengeksport di Malaysia menikmati penjimatan kos daripada penghapusan atau pengurangan prosedur kastam serta peraturan membebaskan apabila berdagang dengan sesebuah negara. Laluan import yang lebih murah daripada negara perkongsian FTA dapat memberi kelebihan kepada eksport Malaysia dan dapat memperbaiki kecekapan serta daya saing industri Malaysia melalui peningkatan persaingan dan skala ekonomi. Kedudukan Malaysia sebagai destinasi menarik untuk pelaburan asing secara langsung dapat juga ditingkatkan dan seterusnya dapat mempromosikan pembangunan keupayaan melalui aktiviti kerjasama ekonomi dan teknikal.

Sebagai sebuah negara yang mengamalkan ekonomi terbuka dalam mencapai pertumbuhan ekonomi yang lebih pesat dan stabil dalam era ekonomi global, Malaysia telah menyedari tentang kepentingan eksport terhadap ekonominya sebagai punca pendapatan utama. Pelbagai strategi telah disusun bagi tujuan tersebut dan Malaysia perlu berusaha mewujudkan perancangan dan rundingan yang lebih meluas dalam kerjasama ekonomi serantau bagi memastikan Malaysia berupaya untuk terus bersaing dengan kuasa besar di peringkat antarabangsa.

Sebagai contoh, Negara Majlis Kerjasama Teluk (GCC) yang terdiri daripada enam buah negara iaitu Arab Saudi, Bahrain, Kuwait, Qatar dan Emiriah Arab Bersatu (UAE) kini menunjukkan pertumbuhan KDNK puratanya adalah lebih daripada 300 peratus bermula dari tahun 1980 sehingga 2008. Rundingan perdagangan bebas dengan negara-negara ini perlu diberi lebih perhatian kerana FTA tersebut akan memberi impak dalam menambah baik status hubungan perdagangan dua hala serta pelaburan antara Malaysia dan negara-negara GCC.

Di sebalik impak yang positif kepada ekonomi Malaysia, FTA juga banyak menimbulkan cabaran-cabaran yang sukar dan membawa kesan yang negatif kepada negara. Sebagai contoh pelaburan asing yang dibuat adalah lebih mementingkan kepada proses pengeluaran untuk pasaran dunia dan berdasarkan kos relatif yang mana kilang-kilang mudah dipindahkan melangkaui sempadan negara. Maka penglibatan firma-firma tempatan adalah begitu minimum dan ini menyukarkan firma tempatan untuk meningkatkan nilai kandungan eksport dalam industri yang dikuasai oleh firma asing.

Selain itu, tarif yang sifar ke atas produk perkilangan firma asing akan menjadikan produk tersebut lebih murah. Keadaan ini sudah tentu memberi persaingan kepada barangan tempatan dan kilang-kilang kecil dan sederhana tempatan akan kehilangan pasaran seterusnya menghadapi kesukaran untuk beroperasi. Sebagai contoh, kepentingan IKS telah dilihat berkurangan sejak awal tahun 1990an, di mana pelaburan daripada enam buah negara utama iaitu Jepun, Australia, Taiwan, Perancis, Amerika Syarikat dan United Kingdom meningkat kira-kira 48 peratus ialah daripada RM10 095.2 juta pada tahun 1991 kepada RM14 978.6 juta pada tahun 1992 (Abd Jabbar 2001).

Namun, pelaksanaan kepada FTA ini bergantung kepada kecekapan dalam pengurusan perdagangan yang dijalankan. Kesan positif dan negatif terhadap pertumbuhan ekonomi negara perlu dikaji untuk memastikan pertumbuhan ekonomi Malaysia tidak terjejas. Justeru, adalah menjadi kepentingan kepada kajian ini untuk menganalisis aliran perdagangan dua hala bagi meningkatkan hubungan perdagangan antara Malaysia dan Negara Majlis Kerjasama Teluk. Hasil kajian ini diharapkan dapat memberi panduan kepada pembuat dasar membuat perancangan yang bersistematik dan berkesan bagi mencapai proses kerjasama daripada rundingan perjanjian perdagangan bebas antara Malaysia dan Negara Majlis Kerjasama Teluk.

Penulisan akan membincangkan latarbelakang Negara Majlis Kerjasama Negara Teluk (GCC) di bahagian dua (2). Bahagian tiga (3) pula akan membincangkan data dan metodologi penyelidikan untuk mengkaji kesan FTA antara Malaysia dan GCC. Bahagian 4 membincangkan dapatan dan 5 kesimpulan.

LATAR BELAKANG NEGARA MAJLIS KERJASAMA TELUK (GCC)

Negara Majlis Kerjasama Teluk terdiri daripada enam buah negara iaitu Arab Saudi, Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar dan Emiriah Arab Bersatu (UAE). Ia ditubuhkan pada 4 Februari 1981 dan sidang kemuncaknya yang pertama diadakan di Abu Dhabi, UAE pada 25 Mei 1981. Negara-negara GCC merupakan satu sistem kerjasama serantau dari segi organisasi politik, ekonomi dan sosial di antara Negara-negara Teluk Arab. Secara umumnya, keluasan negara-negara GCC adalah dua peratus daripada jumlah luas daratan dunia dan jumlah keseluruhan penduduknya pada tahun 2008 hampir seramai 37,000 juta orang.

Secara keseluruhan, KDNK nominal bagi negara-negara GCC pada tahun 2007 adalah 807 bilion USD. Jumlah tersebut telah meningkat sebanyak 26.4 peratus pada tahun 2008 iaitu kepada 1.07 trilion USD berbanding peningkatan 11.3 peratus pada tahun sebelumnya, ini berikutan dengan kenaikan harga minyak dunia yang melebihi 140 USD per barel pada pertengahan tahun 2008. Manakala kadar inflasi bagi negara-negara GCC adalah secara puratanya berada dalam lingkungan 11.5 peratus pada tahun 2008. Qatar mencatatkan inflasi yang tertinggi iaitu 15 peratus berbanding negara-negara GCC yang lain dan Bahrain adalah yang terendah iaitu 5.3 peratus (Global Research 2009).

Arab Saudi

Arab Saudi merupakan negara yang terbesar di Semenanjung Arab dengan keluasan 2,149,690 km². Kedudukannya terletak di utara Yaman iaitu bersempadan dengan Teluk Parsi dan Laut Merah. Riyadh merupakan ibu negara bagi Arab Saudi. Bancian bilangan penduduk Arab Saudi pada tahun 2006 menunjukkan 23,680 000 orang iaitu peningkatan sebanyak 13.24 peratus daripada tahun 2001 dengan bilangan populasi penduduk 20, 910 000 orang. Anggaran bancian pada 2009 menunjukkan populasi penduduknya seramai 25,519,000 orang iaitu peningkatan sebanyak 7.76 peratus dari tahun 2006. Pada tahun 2008, jumlah tenaga kerja menunjukkan peningkatan sebanyak 3.5 peratus berbanding 2.9 peratus tahun sebelumnya iaitu pada tahun 2007 meningkat dari 7.7 juta orang kepada 8 juta orang pada tahun 2008. Daripada jumlah keseluruhan 8 juta tenaga kerja, 85.4 peratus merupakan pekerja sektor swasta.

Ekonomi Arab Saudi adalah berasaskan sumber minyak dan mempunyai rizab simpanan minyak yang terbesar di dunia. Arab Saudi merupakan pengeksport terbesar petroleum dunia iaitu dengan memiliki lebih daripada 20 peratus simpanan petroleum dunia, 54.5 peratus simpanan bagi negara-negara GCC dan 28.4 peratus bagi Organization of The Petroleum Exporting Countries (OPEC). Pertumbuhan KDNK nominal Arab Saudi menunjukkan peningkatan sebanyak 156 peratus dalam tempoh lapan tahun iaitu daripada tahun 2001 hingga 2008. Peningkatan dalam harga dan penghasilan minyak pada tahun 2008, telah mengukuhkan pertumbuhan KDNK nominal Arab Saudi iaitu peningkatan banyak 22.1 peratus (468.8 bilion USD) berbanding 7.8 peratus (383.87 bilion USD) pada tahun 2007. KDNK sebenar menunjukkan peningkatan sebanyak 4.4 peratus pada tahun 2008 berbanding 3.3 peratus pada tahun 2007. Dalam tempoh 5 tahun (2004-2008), pendapatan perkapita bagi Arab Saudi menunjukkan peningkatan sebanyak 71 peratus iaitu pada 11,037 USD (2004) kepada 18,895 USD (2008). Sektor industri merupakan komposisi yang terbesar bagi KDNK Arab Saudi iaitu sebanyak 61.6 peratus, diikuti sektor perkhidmatan 35.4 peratus dan pertanian 3.1 peratus.

Bahrain

Kerajaan Bahrain adalah sebuah negara kepulauan di Teluk Parsi. Teluk Bahrain memisahkan negara ini dengan Qatar dan Arab Saudi. Ibu negara bagi Bahrain adalah Manama. Bahasa rasmi bagi Bahrain adalah Bahasa Arab dan agama rasminya agama Islam. Luas negaranya hanya 665 km². Jumlah populasi penduduk Bahrain pada tahun 2007 adalah 1,039,297 orang iaitu meningkat dengan kadar 8.21 peratus berbanding tahun 2006 iaitu 960,425 orang. Kadar peningkatan tersebut menunjukkan peningkatan populasi seramai 78,872 orang pada tahun 2007 berbanding 71,601 orang pada tahun 2006. Matawang yang digunakan adalah Bahraini Dinar (BHD) dan kadar pertukaran 1 USD bersamaan dengan 0.376 BHD (2008).

Kadar pertumbuhan purata KDNK Bahrain pada harga semasa adalah sebanyak 17.6 peratus dalam tempoh lima tahun iaitu daripada tahun 2004 hingga 2008. Sektor perkhidmatan merupakan komposisi yang terbesar bagi KDNK Bahrain iaitu 56peratus, sektor industri 43.6 peratus dan sektor pertanian hanya 0.3 peratus. Dalam tempoh empat tahun (2004-2007), pendapatan perkapita bagi Bahrain menunjukkan peningkatan sebanyak 30peratus iaitu pada 13,639 USD (2004) kepada 17,749 USD (2007).

Kadar inflasi di Bahrain adalah rendah iaitu antara julat 1.7 peratus hingga 2.1 peratus dari tahun 2003 sehingga 2006. Kesan kejatuhan nilai matawang USD telah menyebabkan peningkatan inflasi kepada 3.3 peratus bagi ekonomi Bahrain pada tahun 2007. Kadar inflasi yang tinggi iaitu 4.5 peratus dapat dilihat bagi Makanan, Minuman & Tembakau diikuti 4.1 peratus bagi Perumahan, Utiliti & Bahan api dan Perkhidmatan Penjagaan Kesihatan. Manakala sektor Barangan & Perkhidmatan Isi Rumah yang hanya mengalami penurunan harga sebanyak 5.7 peratus pada tahun 2007.

Kuwait

Kuwait merupakan negara kecil dan ianya terletak di kawasan yang strategik untuk perdagangan. Kuwait bersempadan dengan Telauk Parsi, Iraq dan Saudi Arabia. Keluasan negaranya adalah 17,818 km². Jumlah populasi penduduknya pada tahun 2008 adalah 3,441,800 orang dengan peningkatan 1.2 peratus daripada

tahun 2007. Kadar pertumbuhan ini adalah rendah jika dibandingkan dengan kadar pertumbuhan purata dari tahun 2001 hingga tahun 2007 adalah 6.7 peratus. Islam merupakan agama rasmi bagi Kuwait. Bahasa rasmi yang digunakannya adalah Bahasa Arab dan penggunaan Bahasa Inggeris juga agak meluas. Matawang yang digunakan adalah Kuwait Dinar (KD) dan kadar pertukaran matawangnya dengan 1 US Dollar bersamaan 0.269 KD (2008).

Tahun 2008 menunjukkan pertumbuhan ekonomi yang tinggi bagi Kuwait iaitu KDNK nominal meningkat sebanyak 21.5 peratus berbanding pada tahun 2007 sebanyak 8 peratus. Peningkatan ini disebabkan kenaikan harga minyak dan jumlah eksport minyak yang kukuh serta pertambahan pelaburan asing pada tahun 2008. KDNK benar pula meningkat pada 4.8 peratus pada tahun 2008 berbanding 4.7 peratus tahun 2007. Manakala anggaran KDNK per kapita pada tahun 2008 (43,058 USD) meningkat sebanyak 23.6 peratus daripada tahun 2007 (34,842 USD). Kadar inflasi bagi Kuwait adalah rendah iaitu pada kadar 0.8 peratus hingga 1.6 peratus dari tahun 2000 sehingga tahun 2004. Pada tahun 2008, kenaikan pendapatan pekerja di Kuwait, turun naik kadar tukaran asing serta kenaikan tekanan permintaan domestik bagi makanan dan sektor perumahan telah menyebabkan kadar inflasi meningkat kepada 11.2 peratus berbanding pada tahun 2007 sebanyak 5.5 peratus.

Oman

Negara Oman terletak di hujung Semenanjung Arab menghadap ke arah Teluk Arab, Teluk Oman dan Laut Arab. Ianya bersempadan dengan barat daya Republik Yaman, barat Arab Saudi dan di uatar UAE. Ibu negara bagi Kesultanan Oman adalah Muscat. Keluasannya ialah 309,500 km² iaitu negara ketiga terluas di Semenanjung Arab. Jumlah penduduknya meningkat 4.5 peratus pada tahun 2008 iaitu mencapai jumlah penduduk 2.86 juta orang berbanding pada tahun 2007 seramai 2.74 juta orang. Majoriti penduduknya beragama Islam (75peratus) iaitu terdiri daripada Syiah dan ahli Sunnah wal jamaah serta Hindu Muslim. Bahasa rasmi adalah Bahasa Arab dan terdapat juga penggunaan Bahasa Inggeris, Bahasa Baluchi, Urdu dan dialek India. Matawang yang digunakan adalah Rial Omani (RO) iaitu 1USD bersamaan dengan 0.387 RO.

Oman merupakan ekonomi pendapatan pertengahan yang sangat bergantung kepada sumber minyak. Jumlah simpanan minyak mentahnya adalah sebanyak 5.5 billion barrels di mana simpanan negara-negara GCC adalah 1.1 peratus dan 0.4 peratus simpanan dunia. Penghasilan petroleum hariannya adalah berjumlah 0.7 juta barrels di mana keadaan ini dijangka simpanan minyaknya dapat bertahan selama 22 tahun. Tahun 2003 sehingga 2008, menunjukkan ekonomi Oman meningkat pada kadar yang tinggi iaitu lebih daripada 95 peratus. KDNK Nominal bertumbuh pesat pada kadar 44 peratus kepada 59,867.7 juta USD pada tahun 2008 berbanding 41,585.2 juta USD pada tahun 2007.

Jumlah inflasinya pada tahun 2000 sehingga 2005 menunjukkan pada kadar yang rendah iaitu pada kadar satu peratus hingga dua peratus. Pada tahun 2006, kadar inflasi mula meningkat kepada 3.4 peratus kerana kenaikan harga minyak. Namun, pada tahun 2008 telah berlaku kenaikan yang mendadak sehingga 12.4 peratus berbanding pada tahun 2007 sebanyak 5.9 peratus. Ini berikutan daripada kenaikan harga barang import di dalam matawang Europe, Yen Jepun dan Pound Sterling dan berlaku penurunan nilai di dalam matawang US.

Qatar

Ibu negara bagi Qatar ialah Doha. Qatar bersempadan dengan Teluk Parsi pada bahagian barat dan pada bahagian selatannya bersempadan dengan Arab Saudi dan UAE. Keluasan negara Qatar adalah 11,437 km². Agama rasminya adalah Islam. Bahasa Arab merupakan bahasa rasmi dan bahasa kedua yang biasa digunakan ialah bahasa Inggeris. Matawang yang digunakan adalah Qatari Riyal(QR) iaitu 1 QR bersamaan dengan 100 Dirham Qatar. Kadar pertukaran matawangnya ialah 1 USD bersamaan dengan 3.64 QR. Anggaran jumlah populasi penduduknya pada Disember 2008 adalah seramai 1,552,820 orang. Jumlah ini meningkat sebanyak 52 peratus daripada tahun 2004 dengan jumlah populasi pada masa itu seramai 744,029 orang. Penduduk Qatar didominasi oleh golongan lelaki iaitu seramai 77.5 peratus orang berbanding populasi perempuan pada tahun 2008.

Daripada tahun 2006 sehingga 2008, Qatar telah mengalami kadar pertumbuhan KDNK sebanyak 76.8 peratus iaitu daripada 56,770 juta USD kepada 100,407 juta USD. Ini adalah berikutan daripada pertambahan dalam pengeluaran dan eksport serta kenaikan harga bahan api, minyak dan gas. Sektor minyak dan gas menyumbang lebih 60 peratus bagi KDNK Qatar. KDNK per kapita pula menunjukkan peningkatan sebanyak 15.7 peratus daripada tahun 2006 sehingga 2008 iaitu 54,496 USD kepada 64,661 USD.

Kadar inflasi bagi Qatar pada tahun 2004 adalah 6.8 peratus dan terus meningkat bermula pada tahun 2005 sehingga 2008 daripada 8.8 peratus sehingga 15 peratus. Penurunan nilai USD di dalam kadar tukaran asing dunia serta kenaikan minyak yang tinggi pada 2008 iaitu 147 USD per barel telah menyebabkan hasil eksport minyak dan gas asli bagi Qatar meningkat. Keadaan ini juga turut memberi kesan kepada kenaikan harga barang dan komoditi yang lain. Secara umum, harga hartanah dan minyak merupakan penyumbang yang besar dalam peningkatan inflasi di mana peningkatan sebanyak 25.9 peratus pada 2006 diikuti 29.4 peratus pada 2007 iaitu 221.9 kepada 287.0. Pada 2009, sektor ini meningkat kepada 343.33 iaitu peningkatan sebanyak 19.6 peratus.

Emiriah Arab Bersatu (UAE)

Emiriah Arab Bersatu (UAE) terletak di tenggara Semenanjung Arab. Ianya terdiri dari tujuh emiriah iaitu Abu Dhabi, Ajman, Dubai, Fujairah, Ras al-Khaimah, Sharjah dan Umm al-Qaiwain. Abu Dhabi dan Dubai merupakan bandar raya yang terbesar dan mendominasi ekonomi UAE. Ibu negara bagi UAE adalah Abu Dhabi. Jumlah populasi penduduk di UAE adalah seramai 5,066,000 (2009) orang dan agama rasminya adalah Islam. Hampir dua per tiga populasinya didominasi oleh penduduk Abu Dhabi (1,628,000 orang) dan Dubai (1,722,000 orang). Kadar pertumbuhan tahunan penduduknya adalah 6.3 peratus pada tahun 2009 berbanding tahun 2008 populasi penduduknya 4,765,000 orang. Bahasa rasmi yang digunakan adalah Bahasa Arab. Matawang bagi UAE adalah Emiriah dirham (AED). AED telah ditambah pada matawang USD sejak November 1980 iaitu dengan kadar pertukaran AED per US Dollar adalah 3.67 (2009).

Pada tahun 2008, KDNK nominal bagi UAE bertumbuh dengan tinggi pada kadar tahunan 27.4 peratus kepada 253.2 billion USD berbanding tahun 2007, kadar pertumbuhan adalah 16.8 peratus kepada 198.8 billion USD. Ini berikutan pertumbuhan yang kukuh daripada sektor minyak, aktiviti sektor bukan hidrokarbon dan sektor bukan minyak yang menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi. KDNK benar berkembang pada kadar 7.4 peratus (2008) berbanding pada tahunan 2007 sebanyak 5.2 peratus. Antara negara-negara GCC, UAE merupakan negara kedua tertinggi bagi pendapatan per kapita selepas Qatar. Pendapatan per kapitanya meningkat sebanyak 35 peratus iaitu dari tahun 2005 (35056.7 USD) sehingga 2008 (53,996.7 USD).

Dalam tempoh lima tahun, kadar inflasi bagi UAE pada tahun 2007 adalah yang tertinggi iaitu 11.1 peratus berbanding tahun sebelumnya 9.3 peratus. Kenaikan yang tinggi bagi “Sewa Rumah & Berkaitan” dengan wajaran yang tertinggi iaitu 36.1 peratus merupakan faktor kepada kenaikan inflasi berbanding dengan tahun sebelumnya 17.5 peratus (2006). Kenaikan sewa rumah ini berikutan daripada permintaan yang tinggi daripada penduduk luar yang bermastautin di UAE.

Secara keseluruhannya, jumlah perdagangan antara Malaysia dengan negara-negara GCC adalah sangat kecil. Arab Saudi dan UAE merupakan negara utama yang berdagang dengan Malaysia iaitu menyumbang lebih daripada 70 peratus. Produk utama yang dieksport oleh negara-negara GCC kepada Malaysia adalah bahan api, minyak dan bahan penyulingan manakala produk utama yang diimport daripada Malaysia adalah peralatan elektronik dan elektrik serta produk haiwan dan lemak sayuran.

Kajian Asmak dan Mohd Fauzi (2009) menunjukkan indeks intensiti perdagangan antara Malaysia dengan negara-negara GCC dari tahun 1990 sehingga 2007 adalah rendah iaitu secara purata 0.7. Walau bagaimanapun, krisis kewangan pada tahun 1997 tidak menjejaskan intensiti perdagangan Malaysia dengan negara-negara GCC malahan meningkat dari 0.53 pada tahun 1997 kepada 0.85 pada tahun 2000. Sehingga 2007, intensiti indeks terus meningkat hingga 1.016 akibat daripada kes 11 September 2003 yang menyebabkan Malaysia melaksanakan strategi mempelbagaikan perdagangan dengan menumpukan pada negara-negara Islam.

DATA DAN METODOLOGI

Kajian adalah berdasarkan data perdagangan dua hala antara Malaysia dengan negara GCC, ASEAN, Amerika Syarikat, Pakistan, Korea, China dan Jepun. Data bagi pembolehubah yang digunakan adalah data siri masa tahunan dari tahun 2002 hingga 2007. Pembolehubah yang digunakan dalam kajian ini terdiri daripada data KDNK, jumlah import eksport, populasi penduduk, jarak antara negara dan luas negara.

Bagi menganggar impak dasar perdagangan bebas, model graviti dalam suasana panel data digunakan. Model graviti sendiri telah melalui pelbagai proses pengembangan. Menurut Frankel 1997, persamaan graviti perlu diberi penekanan kepada faktor lain yang terdiri daripada faktor geografi seperti jarak antara negara, perkongsian sempadan dan jumlah populasi penduduk yang juga memainkan peranan sebagai penentu kepada perdagangan dua hala.

Secara umum, model graviti ditulis seperti berikut :

$$\ln T_{ij} = \alpha_i + \beta_1 \ln Y_{it} + \beta_2 \ln Y_{jt} + \beta_3 \ln P_{ijt} + \beta_4 D_{ij} + \mu_{ijt} \quad (1)$$

- T_{ij} = Jumlah perdagangan dua hala (import dan eksport) antara negara i dan j
 Y_{it} = KDNK bagi negara domestik
 Y_{jt} = KDNK bagi negara luar
 P_{ijt} = Jumlah Populasi penduduk antara negara i dan j
 D_{ij} = Jarak antara negara i dan j
 μ_{ijt} = Gangguan ralat

Dalam kajian ini, untuk melihat kesan perdagangan antara Malaysia dengan negara-negara GCC, model graviti umum ditambah dengan pemboleh ubah yang dianggap signifikan seperti keluasan bagi setiap negara, kadar pertukaran matawang setiap negara dalam sebutan Ringgit Malaysia dan juga KDNK bagi Amerika Syarikat. Kajian peranan RTA terhadap diplomasi ekonomi ASEAN oleh Oh dan Travis (2008) menunjukkan sesebuah negara bukan sahaja boleh meningkatkan perdagangan antara wilayah, malahan melalui RTA boleh meningkatkan hubungan diplomatik antara negara bukan anggota dan juga pelengkap kepada proses globalisasi.

Pemboleh ubah patung juga dimasukkan iaitu negara yang mempunyai FTA dengan Malaysia diletakkan bersamaan dengan 0 dan 1 bagi sebaliknya. Pemboleh ubah patung yang kedua ialah negara-negara GCC diletakkan bersamaan dengan 0 dan negara selainnya bersamaan dengan 1. Model graviti yang dicadangkan dalam kajian ini adalah menggunakan tiga pemboleh ubah bersandar iaitu jumlah perdagangan dua hala, jumlah eksport dan jumlah import.

$$\ln T_{ij} = \alpha_i + \beta_1 \ln Y_{it} + \beta_2 \ln Y_{jt} + \beta_3 \ln P_{ijt} + \beta_4 D_{ij} + \beta_5 A_{ij} + \beta_6 \ln Y_{US,t} + \beta_7 ER_{ij} + \beta_8 FTA + \beta_9 GCC \quad (2)$$

$$\ln X_{ij} = \alpha_i + \beta_1 \ln Y_{it} + \beta_2 \ln Y_{jt} + \beta_3 \ln P_{ijt} + \beta_4 D_{ij} + \beta_5 A_{ij} + \beta_6 \ln Y_{US,t} + \beta_7 ER_{ij} + \beta_8 FTA + \beta_9 GCC \quad (3)$$

$$\ln M_{ij} = \alpha_i + \beta_1 \ln Y_{it} + \beta_2 \ln Y_{jt} + \beta_3 \ln P_{ijt} + \beta_4 D_{ij} + \beta_5 A_{ij} + \beta_6 \ln Y_{US,t} + \beta_7 ER_{ij} + \beta_8 FTA + \beta_9 GCC \quad (4)$$

HASIL KAJIAN

Secara keseluruhannya keputusan menunjukkan pemboleh ubah tak bersandar iaitu KDNK negara lain, KDNK Malaysia, luas negara, KDNK Amerika Syarikat dan kadar pertukaran matawang mempunyai tanda yang selaras dengan ekonomi. Pemboleh ubah tersebut mempunyai hubungan yang positif dengan pemboleh ubah bersandar iaitu eksport dan jumlah perdagangan. Dalam erti kata lain, apabila nilai pemboleh ubah tak bersandar tersebut meningkat maka jumlah eksport dan perdagangan Malaysia akan meningkat. Bagi pemboleh ubah bersandar import menunjukkan berhubung negatif dengan KDNK Malaysia iaitu apabila KDNK Malaysia meningkat, maka import dari luar negara adalah berkurangan.

Pemboleh ubah jumlah populasi penduduk dan jarak adalah berhubung negatif dengan import, eksport dan jumlah perdagangan. Iaitu semakin besar jumlah populasi penduduk sesebuah negara dan semakin jauh jarak negara yang berdagang, semakin kurang import dan eksport dilakukan. Ini adalah disebabkan apabila semakin besar populasi penduduk, negara lebih cenderung untuk mengadakan perdagangan dalam negara. Jarak yang jauh iaitu melibatkan kos pengangkutan dan masa yang panjang menyebabkan perdagangan antarabangsa kurang dilakukan.

Manakala pemboleh ubah tak bersandar iaitu KDNK Amerika Syarikat pula mempunyai hubungan negatif dengan eksport Malaysia. Apabila KDNK Amerika Syarikat semakin bertambah maka jumlah eksport Malaysia semakin berkurangan ke negara-negara yang dikaji. Kemungkinan hal ini berlaku kerana barangan eksport Malaysia adalah kurang berkualiti memandangkan kekuatan daya saing inovasi yang lebih tinggi di negara lain.

Keputusan pemboleh ubah patung bagi FTA iaitu negara-negara yang mempunyai FTA dengan Malaysia menunjukkan hubungan yang positif tetapi tidak signifikan dengan perdagangan. Ini menunjukkan kewujudan FTA tidak memberi kesan terhadap perdagangan Malaysia. Bagi pemboleh ubah patung negara-negara GCC, menunjukkan pekali berhubung positif dan signifikan dengan perdagangan Malaysia. Pemboleh ubah tersebut menunjukkan perdagangan Malaysia akan meningkat jika berdagang dengan selain daripada negara-negara GCC.

Berdasarkan keputusan ujian t bagi persamaan (1.1) dan (1.2), terdapat empat pemboleh ubah yang signifikan iaitu KDNK negara-negara lain, POP (jumlah populasi), LUAS dan pemboleh ubah patung negara-negara GCC pada aras keertian satu peratus. Ujian F turut digunakan untuk menguji kecekapan model serta menentukan secara keseluruhan samada pemboleh ubah tak bersandar adalah signifikan atau tidak. Hasil keputusan menunjukkan bahawa secara keseluruhan kesemua pemboleh ubah tak bersandar yang digunakan dalam model ini adalah signifikan ataupun bererti dalam menerangkan jumlah perdagangan pada aras keertian 5 peratus.

Bagi mengesan masalah autokorelasi, ujian Durbin Watson digunakan. Hasil kajian bagi ketiga-tiga persamaan menunjukkan nilai Durbin Watson (DW) ialah 0.331, 0.211 dan 0.636. Ujian menunjukkan ketiga-tiga nilai statistik $DW < dL$ (1.57), oleh itu, kesimpulan yang dibuat ialah wujud masalah autokorelasi yang positif dalam model yang dikaji.

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, hasil kajian mendapati jumlah perdagangan Malaysia dengan negara luar ditentukan oleh beberapa faktor seperti jumlah KDNK, jarak antara negara, jumlah populasi dan kadar pertukaran matawang. Di antara pemboleh ubah-pemboleh ubah tak bersandar tersebut, didapati faktor jumlah KDNK adalah paling signifikan dalam mempengaruhi perdagangan Malaysia. Iaitu jumlah perdagangan meningkat sekiranya jumlah KDNK bagi setiap negara yang berdagang dengan Malaysia bertambah.

Namun, keadaan ini tidak berlaku terhadap jumlah eksport Malaysia ke negara-negara yang dikaji sekiranya berlaku peningkatan di dalam KDNK Amerika Syarikat. Eksport Malaysia akan berkurangan jika KDNK Amerika Syarikat meningkat, ini berkemungkinan besar disebabkan barangan eksport Malaysia terpaksa bersaing dengan keluaran barangan Amerika Syarikat yang lebih berkualiti memandangkan kekuatan daya saing inovasi yang tinggi dan kecanggihan teknologi di Amerika Syarikat menyukarkan Malaysia untuk bersaing dengan keluarannya.

Keputusan menunjukkan negara-negara yang mempunyai FTA dengan Malaysia tidak memberi kesan terhadap perdagangan dengan Malaysia. Keadaan ini berlaku kerana kadar tarif yang dikenakan sebelum FTA mungkin pada kadar yang rendah. Apabila FTA dilaksanakan, kemungkinan tidak memberi kesan yang besar terhadap perdagangan barangan Malaysia. Walau bagaimanapun, selain perdagangan barangan, terdapat unsur lain dalam FTA seperti perkhidmatan, pelaburan dan kewangan yang menjadi mekanisme penting dalam hubungan dagangan dua hala.

Walaubagaimanapun sebagai sebuah negara yang membangun dan mengamalkan ekonomi terbuka, Malaysia perlu membuat keputusan yang efisien dalam memberi penekanan kepada peluang dalam menjaga pendapatan negara. Sebagai contoh, di dalam suasana pasaran dunia yang semakin terbuka, Malaysia perlu berusaha meningkatkan penerokaan dan pemilihan pasaran baru yang tepat untuk mengelakkan kekangan yang dihadapi dalam usaha menggalakkan lagi pertumbuhan eksport negara dan menarik pelabur asing ke negara Malaysia.

Perluasan haluan pasaran bagi sektor eksport dianggap penting kerana untuk mengimbangi pasaran sedia ada, iaitu kejatuhan dalam sesuatu pasaran dapat ditampung dengan perluasan pasaran yang lain. Pergantungan yang utama kepada pasaran tradisi seperti Amerika Syarikat, Australia dan Kesatuan Eropah perlu dikurangkan dengan mengambil langkah dalam menerokai pasaran-pasaran baru terutamanya meningkatkan lagi dagangan di kalangan negara-negara Islam seperti di Asia Barat.

Walaupun pelaksanaan FTA tidak memberi kesan terhadap perdagangan barangan Malaysia, namun FTA dapat menambah baik hubungan perdagangan sedia ada serta memudahkan pelaburan bagi kedua-dua pihak. Ia dapat membantu mengurangkan beban pengeksport Malaysia dalam menghadapi peraturan dan prosedur kastam apabila berdagang dengan negara-negara GCC. Melalui FTA, pengeksport Malaysia akan lebih mudah memasuki pasaran negara-negara GCC berbanding dengan pesaingnya yang tidak mempunyai hubungan FTA dengan negara-negara GCC.

RUJUKAN

- Abd Jabbar Abdullah. 2001. *Industri Kecil dan Sederhana di Malaysia dalam Ekonomi Global*. Kuala Lumpur. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Asmak Ab Rahman, Mohd Fauzi Abu-Hussin. 2009. GCC Economic Intergration Challenge and Opportunity for Malaysian Economy. *The Journal of International Social Research Vol 2*.

- Brownsell, L. 2006. At a Glance Guide to Bilateral & Regional Trade Agreements. *Advocates for International Development*. Allen & Overy LLP.
- Curtis, John. 2002. Multilateralism in a Regionalising World. Pacific Economic Cooperation Council, Vancouver.
- Frankel, J. 1997. Regional Trading Blocs in the World Economic System. Institute for International Economics, Washington, D.C.
- Ministry of Trade and Investment Malaysia. www.miti.gov.my [25 Februari 2010].
- Muhammad Imran Adha Mustafa, Mustafa Dakian. 2007. FTA Malaysia-Amerika Syarikat Jangan Jejaskan Kedaulatan Negara. *Ogos*: 52-54.
- Oh, C.H. & Travis Selmier, W. 2008. Expanding international trade beyond the RTA border: The case of ASEAN's economic diplomacy. *Economics Letters* 100 (2008): 385-387.
- WTO Secretariat 2003. The Changing Landscape of RTAs. Seminar in Regionalism & WTO GENEVA 14, November.
- WTO. World Trade Organization. 2009. http://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/region_e.htm [24 Oktober 2009].
- Zainal Jumat. 2007. Malaysia dan Pelaburan Global. *Dewan Ekonomi Jun*: 37-40.

JADUAL 1 : Jumlah Perdagangan Malaysia dengan negara-negara GCC (2005-2006)

Negara	2005				2006			
	Eksport RM (Juta)	Import RM (Juta)	Jumlah	%	Eksport RM (Juta)	Import RM (Juta)	Jumlah	%
Bahrain	73.62	158.00	231.62	1.0	58.96	182.80	241.76	0.9
Kuwait	586.10	1031.70	1617.8	6.7	462.70	1130.10	1592.8	5.9
Oman	365.90	1931.10	2297	9.6	306.80	3243	3549.8	13.2
Qatar	682.8	205	887.8	3.7	363.2	292.7	655.9	2.4
Arab Saudi	1944	5859.30	7803.3	32.5	1792	8544.90	10336.9	38.4
UAE	8311.50	2838.50	11150	46.5	6993.30	3549.80	10543.1	39.2
Jumlah	11963.92	12023.6	23987.52	100	9976.96	16943.3	26920.26	100

Sumber: Ministry of Trade and Investment (MITI), Malaysia.

JADUAL 2 : Model Penganggaran Graviti

Pembolehubah	$\ln T_{ij}$	$\ln X_{ij}$	$\ln M_{ij}$
C	-16.289 (-0.325)	-13.705 (-0.502)	-2.584 (-0.094)
Y_{it}	2.494 (10.410)***	1.444 (11.079)***	1.05 (7.987)***
Y_{jt}	0.256 (0.037)	0.964 (0.256)	-0.708 (-0.186)
P_{ijt}	-1.173 (-4.232)***	-0.884 (-5.862)***	-0.289 (-1.900)*
D_{ij}	-0.000 (-0.456)	-6.900 (-0.548)	-3.660 (-0.288)
A_{ij}	6.170 (3.441)***	3.750 (3.844)***	2.4200 (2.459)**
Y_{Ust}	0.828 (0.151)	-0.019 (-0.006)	0.847 (0.283)
ER_{ij}	0.000 (1.705)*	0.000 (1.604)	0.000 (1.516)
FTA_t	0.787 (0.5666)	0.139 (0.184)	0.647 (0.849)
GCC_t	4.728 (3.806)***	2.968 (4.391)***	1.760 (2.582)**
Cerapan	119	119	119
R^2	0.67	0.67	0.59
F-statistik	24.73	24.7	17.977
Durbin Watson	0.331	0.211	0.636

Nota: Angka dalam kurungan adalah nilai t-statistik

*** signifikan pada aras keertian 1 peratus

** signifikan pada aras keertian 5 peratus

* signifikan pada aras keertian 10 peratus